

KS. DAMIAN BRODA
PAWEŁ JASINA TChr
KS. PAWEŁ MAKOSA
Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL
e-mail: makosa@kul.pl

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ EMPIRYCZNYCH ZREALIZOWANYCH
W RAMACH PROJEKTU pt. „EDUKACJA RELIGIJNA
POLSKICH EMIGRANTÓW W WIELKIEJ BRYTANII.
STAN AKTUALNY I PERSPEKTYWY ROZWOJU”*

W czasie od listopada 2017 do marca 2018 roku, w Anglii, Walii i Szkocji, przeprowadzone zostały badania empiryczne w ramach projektu „Edukacja religijna polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii. Stan aktualny i perspektywy rozwoju”. Badaniami objęto katechetów w polskich placówkach duszpasterskich, nauczycieli religii w sobotnich szkołach polskich, nauczycieli edukacji religijnej ze szkół brytyjskich, dzieci i młodzież uczęszczające na katechezę parafialną i biorące udział w lekcjach religii w szkołach sobotnich.

Do przeprowadzenia badań zostały wykorzystane dwie metody:

Wywiad pogłębiony

Metodę wywiadu, na podstawie przygotowanych wcześniej pytań, zastosowano wobec nauczycieli polskich szkół sobotnich i szkół brytyjskich, katechetów i księży w polskich placówkach duszpasterskich. W sytuacjach, w których niemożliwe było osobiste przeprowadzenie wywiadu, respondenci proszeni byli o odpowiedzi pisemne

* Sprawozdanie powstało w ramach projektu badawczego pt. *Edukacja religijna polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii. Stan aktualny i perspektywy rozwoju*. Projekt finansowany przez Narodowe Centrum Nauki. Numer rejestracyjny projektu: 2016/21/B/HS1/00834. Kierownik projektu ks. dr hab. Paweł Mąkosa, prof. KUL.

na podstawie kwestionariusza. Tę metodę zastosowano także wobec dzieci ze szkoły podstawowej. Informacje były pozyskiwane poprzez zadawanie wcześniej ustalonych pytań. Część pytań miała charakter otwarty (dzieci podawały swoje odpowiedzi), część zamknięty (zliczana była liczba zgłaszających się dzieci). Pytania dotyczyły przede wszystkim kształtu katechezy i lekcji religii oraz opinii o tych zajęciach, a także poczucia tożsamości narodowej, odnajdywania się w złożonym kontekście kulturowym i religijnym, podtrzymywania polskich tradycji itp.

Kwestionariusz ankiety

Metoda ta wykorzystana została w badaniach młodzieży. Charakter pytań do młodzieży pokrywał się z tymi do dzieci, jednak były one zdecydowanie bardziej szczegółowe. Pytania skierowane do młodych Polaków miały na celu uzyskanie ich opinii na temat treści i metod nauczania religii w szkołach (brytyjskich i polskich, katolickich i innego rodzaju). Wiele miejsca poświęcono także religijności polskich dzieci i młodzieży oraz ich tożsamości narodowej.

Badania przeprowadzone zostały w następujących miejscowościach (parafiach): Londyn-Ealing; Londyn-Balham; Londyn-Hammersmith; Londyn-Willesden Green; Oxford; Accrington; Blackburn; Colne; Lancaster; Norwich; Thetford; Watton; Cambridge; Huddington; Cardiff (Walia); Glasgow (Szkocja); Edynburg (Szkocja); Wishaw (Szkocja); East Kilbride (Szkocja); Motherwell (Szkocja).

Realizacja projektu badawczego pozwoliła na zetknięcie się z realnymi problemami Polaków żyjących na emigracji. Jednym z nich jest kształtowanie tożsamości religijnej i narodowej, szczególnie najmłodszego pokolenia, które bardziej czuje się Brytyjczykami, niż Polakami. Stwierdzono, że zdecydowana większość dzieci bardzo dobrze posługuje się językiem angielskim, który stał się ich pierwszym językiem. Język polski używany jest najczęściej w domu i ma on charakter potoczny.

Kontekst kulturowy i językowy warunkuje działalność duszpasterską i edukację religijną. Przed duszpasterzami i katechetami stoi wyzwanie znalezienia odpowiedzi na pytanie w jaki sposób dotrzeć i komunikować się z dziećmi i młodzieżą przychodzącą do parafii oraz polskich szkół.

Badania pozwoliły na uzyskanie szerokiego i wielowymiarowego obrazu współczesnej edukacji religijnej polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii. Pokazały, że jest ona realizowana przez wiele podmiotów: parafie, sobotnie szkoły polskie i szkoły brytyjskie.

Na podstawie zebranych informacji można stwierdzić, że znaczna liczba Polaków w Wielkiej Brytanii mieszka wokół obszarów przemysłowych. Polskie dzieci i młodzież, uczęszczające do szkoły, na co dzień przebywają w towarzystwie rówieśników, którzy tworzą szeroką paletę wyznań religijnych i kultur. Kontekst ten determinuje system nauczania szkół lokalnych. Szkoły akcentują przekaz wiedzy na temat różnorodnych tradycji, kultur, wyznań, czy religii. Przekłada się to także na sposób nauczania religii w ramach przedmiotu *religious education*, który ma charakter raczej religioznawstwa, aniżeli katechezy w sensie ścisłym.

W czasie realizacji badań zaobserwowano wielką potrzebę specyficznej edukacji religijnej Polaków uwzględniającej zarówno kulturę kraju pochodzenia, jak również wielokulturowy kontekst brytyjski. Wśród zadań, jakie stoją przed edukacją religijną,

można wymienić opracowanie programów, zapewnienie pomocy dydaktycznych, szkolenie katechetów itp.

W czasie realizacji badań doświadczono budującej postawy duszpasterzy i nauczycieli religii, którzy dokładają wszelkich starań, żeby organizować nauczanie języka polskiego, historii Polski oraz religii, często w trudnych warunkach lokalowych, czy też wynajmując pomieszczenia w szkołach brytyjskich.

Podczas przeprowadzonych badań empirycznych pozyskano obszerny materiał badawczy. Łącznie odbyto rozmowy z dziećmi w liczbie 521, zaś 220 przedstawicieli polskiej młodzieży w Wielkiej Brytanii wypełniło obszerny kwestionariusz ankiety, uzyskano także opinie 22 nauczycieli edukacji religijnej w szkołach brytyjskich, 19 w sobotnich szkołach polskich oraz 17 katechetów z polskich placówek duszpasterskich. Pozyskany materiał zostanie następnie poddany analizie ilościowej i jakościowej.